

رئیس سازمان شیلات ایران در جریان سفر به کرمانشاه بر تسریع در تکمیل پروژه‌های نیمه‌تمام، توسعه زیرساخت‌های صادراتی و بهره‌گیری از ظرفیت‌های بخش خصوصی در حوزه آبی‌پروری تأکید کرد.

به گزارش اقتصادسراسرآمد، حمزه رستم پوردر سفر به استان کرمانشاه که با همراهی استاندار کرمانشاه، مدیرکل حراست سازمان شیلات ایران، تنی چند از مسئولان ستادی و استانی، صورت گرفت، از اداره کل شیلات این استان بازدید و بر ضرورت تکمیل پروژه های ناتمام حوزه آبی‌ پروری، راه اندازی پایانه صادراتی آبریان در شهرستان مرزی قصرشیرین، ایجاد شهرک تخصصی ماهیان زینتی، تلفیق شیلات و گردشگری و پرهیز از خام فروشی محصولات آبی‌ و ضرورت فرآوری این محصولات در استان کرمانشاه تأکید کرد.

حمزه رستم پوربا بیان اینکه سازمان شیلات ایران کار تسهیل گری و تنظیم گری را بر عهده دارد، تصریح کرد: تولید۱۵۰ میلیون تن محصولات شیلاتی و ارزش ۷۰۰میلیون دلاری محصولاتی صادراتی این بخش در کشور نشانگر نقش مهم سازمان شیلات ایران در زمینه امنیت غذایی کشور است.

وی وجود مجتمع پرورش ماهی شهید در شهرستان مرزی قصرشیرین را یک پدافند غیرعامل برای کشور عنوان کرد و افزود: اشتغال، امنیت، تولید و ارزآوری از دیگر مزیت های صنعت شیلات برای کشور است.

رئیس سازمان شیلات ایران در ادامه به ظرفیت های فراوان استان کرمانشاه در بخش آبی‌ پروری اشاره کرد و گفت: با توجه به این ظرفیت ها، دو برابر شدن ظرفیت تولید و تحقق تولید سالانه ۵۰هزار تن انواع محصولات آبی‌ در استان کرمانشاه دور از انتظار نیست.وی تأکید کرد: باید به دنبال جذب سرمایه گذار در حوزه آبی‌ پروری باشیم و در تکمیل طرح های نیمه تمام از ظرفیت بخش خصوصی و مردم استفاده کنیم.استاندار کرمانشاه در این نشست بر لزوم برنامه‌ریزی هدفمند و استفاده حداکثری از ظرفیت‌های موجود در استان تأکید کرد.

دکتر حبیبی با اشاره به فرصت‌های مرزی استان گفت: همسایگی با کشور عراق، امتیازی کم‌نظیر برای توسعه صادرات محصولات شیلاتی است و ایجاد پایانه تخصصی صادرات آبریان در قصرشیرین می‌تواند به جهش اقتصادی و اشتغال پایدار در منطقه منجر شود.وی همچنین بر ضرورت جذب سرمایه‌گذاران برای توسعه مراکز تولید و پرورش ماهی و سایر آبریان تأکید کرد و افزود: استان کرمانشاه با دارا بودن منابع آبی کم‌نظیر، ظرفیت مناسبی برای تبدیل شدن به قطب شیلات و آبی‌پروری کشور دارد و باید از این فرصت‌ها با برنامه‌ریزی هدفمند بیشترین بهره را برد. وی با بیان اینکه کرمانشاه دارای ظرفیت‌های ارزشمندی در حوزه کشاورزی، صنعت، گردشگری و تجارت مرزی است، اظهار کرد: اگر این ظرفیت‌ها به‌طور منسجم و با نگاه بلندمدت به کار گرفته شود، می‌تواند علاوه بر تأمین نیازهای استان، نقش آفرینی کرمانشاه را در سطح ملی و منطقه‌ای ارتقا دهد. استاندار کرمانشاه در پایان با تأکید بر ضرورت مدیریت جهادی و کارآمد گفت: انتظار مردم از ما خدمت صادقانه و ملموس است لذا در شرایط کنونی کشور، باید با روحیه کار مضاعف، تصمیم‌گیری‌های شجاعانه و استفاده بهینه از منابع، گام‌های عملی برای حل مشکلات و توسعه همه‌جانبه استان برداریم.

تولید ۱۸ میلیون قطعه ماهیان زینتی در آذربایجان شرقی
استان آذربایجان شرقی با تولید ۱۸ میلیون قطعه ماهیان زینتی رتبه ششم کشور را داراست و تولید ۳۰در صد جلبک اسپرو ولینای کشور در تبریز انجام می‌شود.
به گزارش اقتصادسراسرآمد، جواد گوزلی با اشاره به تولید بیش از ۷هزار تن ماهیان سردابی در سال ۱۴۰۳ به صدا و سیما گفت: در سال گذشته، برای حداقل ۹۰۰ نفر فرصت اشتغال مستقیم و ۲۰۰۰ نفر اشتغال غیر مستقیم در استان آذربایجان شرقی ایجاد شده است.وی ادامه داد: استان آذربایجان شرقی یکی از استان‌های پیشرو در زمینه پرورش ماهیان خاویاری است که شروع پرورش ماهیان خاویاری از سال ۹۰ بوده است و استحصال خاویار به میزان ۲۲ کیلوگرم از ابتدای امسال آغاز شده است.
گوزلی گفت: سراسره مصرف آبریان در استان حدود ۸کیلو و ۴۰۰ گرم است که در مقایسه با مصرف کشوری که میزان ۱۴ و نیم کیلوگرم و مصرف جهانی با مصرف ۲۰کیلوگرم فاصله زیادی دارد.

است. برای نمونه، سازمان محیط‌زیست ممکن است به‌دلیل نگرانی‌های اکولوژیک با تخصیص یک پهنه مخالفت کند، در حالی‌که سازمان شیلات آن را از نظر فنی مناسب ارزیابی کرده باشد. همچنین سازمان بنادر و دریانوردی ممکن است به‌دلیل ملاحظات کشتیرانی یا امنیت دریایی، محدودیت‌هایی بر فعالیت‌های قفس‌گذاری اعمال کند که در قوانین شیلاتی پیش‌بینی نشده‌اند.

نبود نظام یکپارچه نظارت بر فعالیت‌های پرورش ماهی در قفسن، یکی دیگر از چالش‌های ساختاری در حکمرانی دریایی ایران است. در حال حاضر، پایش کیفیت آب، سلامت ماهی، میزان خوراک مصرفی و اثرات زیست‌محیطی، به‌صورت پراکنده و توسط نهادهای مختلف انجام می‌شود که نه تنها موجب دوباره‌کاری و اتلاف منابع می‌شود، بلکه امکان تحلیل جامع و تصمیم‌گیری مبتنی بر داده را نیز از بین می‌برد. فقدان سامانه ملی پایش دریایی که بتواند داده‌های محیطی، تولیدی و نظارتی را به‌صورت برخط و قابل دسترسی برای همه نهادهای ارائه دهد، مانع از تحقق حکمرانی شفاف و پاسخگو در این حوزه شده است. این وضعیت، در بلندمدت می‌تواند به کاهش اعتماد عمومی، افزایش ریسک‌های زیست‌محیطی و تضعیف سرمایه‌گذاری منجر شود.

تضادهای نهادی میان دستگاه‌های اجرایی، به‌ویژه در نبود مرجع بالادستی هماهنگ‌کننده، موجب شده است که سیاست‌گذاری در حوزه پرورش ماهی در قفس، فاقد انسجام راهبردی باشد. برای مثال، در حالی‌که وزارت جهادکشاورزی توسعه این صنعت را در برنامه‌های کلان خود گنجانده، سازمان محیط‌زیست در برخی موارد بدون آنکه چارچوبی برای حل اختلاف یا ارزیابی مشترک وجود داشته باشد، با اجرای پروژه‌ها مخالفت کرده است. این تضاده‌ا، نه تنها موجب اتلاف منابع و فرصت‌ها شده‌اند، بلکه در مواردی به توقف یا شکست پروژه‌های پرورش ماهی در قفس یا رشد چشمگیر همراه بوده و کشورهای چون نروژ، ترکیه، چین و شیلی با بهره‌گیری از فناوری‌های نوین و چارچوب‌های حقوقی شفاف، توانسته‌اند سهم قابل‌توجهی از بازار جهانی آبریان را به خود اختصاص دهند. سازمان خواربار و کشاورزی ملل متحد در اسناد راهبردی خود، بر ضرورت تدوین مقررات دقیق در زمینه تخصیص پهنه‌های دریایی، صدور مجوز، پایش زیست‌محیطی و مشارکت ذی‌نفعان تأکید کرده است. تجربه اتحادیه اروپا نیز نشان می‌دهد که حکمرانی دریایی موفق، مستلزم وجود نظام حقوقی چندسطحی، شفافیت نهادی، ارزیابی‌های زیست‌محیطی اجباری و سازوکارهای نظارت عمومی است. این الزامات، نه تنها از منظر حفاظت از اکوسیستم‌های دریایی اهمیت دارند، بلکه در جذب سرمایه‌گذاری، کاهش ریسک‌های حقوقی و افزایش اعتماد عمومی نیز نقش کلیدی ایفا می‌کنند.

در ایران، با وجود تلاش‌های پراکنده برای توسعه این صنعت، خلأهای قانونی و چالش‌های مقرراتی همچنان مانع از تحقق ظرفیت‌های بالقوه هستند. نبود قانون جامع دریایی، فقدان نظام یکپارچه مجوزدهی، تداخل وظایف نهادهای مختلف (مانند سازمان شیلات، سازمان محیط‌زیست، بنادر و دریانوردی)، و نبود ضمانت‌های اجرایی برای حفاظت از محیط‌زیست دریایی، از جمله مهم‌ترین موانع حقوقی محسوب می‌شوند. این وضعیت نه تنها موجب سردرگمی سرمایه‌گذاران و کاهش بهره‌وری پروژه‌ها شده، بلکه خطر آسیب به اکوسیستم‌های حساس دریایی را نیز افزایش داده است. در چنین شرایطی، بازنگری در ساختار حقوقی و طراحی چارچوب حکمرانی دریایی مبتنی بر توسعه پایدار، ضرورتی اجتناب‌ناپذیر برای آینده پرورش ماهی در قفس در ایران به‌شمار می‌رود.

بررسی ساختار حقوقی موجود در ایران:از تخصیص پهنه تا صدور مجوز

ساختار حقوقی مرتبط با بهره‌برداری از پهنه‌های دریایی در ایران، به‌دغم تلاش‌های پراکنده در تدوین مقررات، همچنان فاقد انسجام نهادی و شفافیت اجرایی لازم برای توسعه پایدار پرورش ماهی در قفس است. قوانین موجود نظیر «قانون حفاظت و بهره‌برداری از منابع آبی» مصوب ۱۳۷۴، «قانون حفاظت از محیط‌زیست» مصوب ۱۳۵۳ و آیین‌نامه‌های اجرایی سازمان شیلات ایران، چارچوب‌هایی کلی برای فعالیت‌های شیلاتی ارائه می‌دهند، اما در زمینه تخصیص پهنه‌های دریایی، تعیین اولویت‌های مکانی و ارزیابی ظرفیت‌های زیست‌محیطی، خلأهای جدی وجود دارد. به‌ویژه، فقدان قانون جامع دریایی که بتواند بهره‌برداری اقتصادی، حفاظت اکولوژیک و حقوق بهره‌برداران را در یک نظام منسجم تعریف کند، موجب شده است که تصمیم‌گیری‌ها عمدتاً موردی، غیرشفاف و وابسته به تفسیرهای نهادی باشد.

فرایند صدور مجوز برای پرورش ماهی در قفس در ایران، به‌طور معمول نیازمند هماهنگی میان چند نهاد اصلی شامل سازمان شیلات، سازمان حفاظت محیط‌زیست، سازمان بنادر و دریانوردی و در مواردی استانداری‌ها و فرمانداری‌های محلی است. این تعدد نهاده‌ا، در غیاب یک سامانه یکپارچه مجوزدهی، موجب بروز تأخیرهای طولانی، تضادهای اداری و سردرگمی متقاضیان شده است. برای نمونه، سازمان محیط‌زیست ممکن است به‌دلیل نگرانی‌های اکولوژیک با تخصیص یک پهنه مخالفت کند، در حالی‌که سازمان شیلات آن را از نظر فنی مناسب ارزیابی کرده باشد. همچنین سازمان بنادر و دریانوردی ممکن است به‌دلیل ملاحظات کشتیرانی یا امنیت دریایی، محدودیت‌هایی بر فعالیت‌های قفس‌گذاری اعمال کند که در قوانین شیلاتی پیش‌بینی نشده‌اند. نبود نظام یکپارچه نظارت بر فعالیت‌های پرورش ماهی در قفسن، یکی دیگر از چالش‌های ساختاری در حکمرانی دریایی ایران است. در حال حاضر، پایش کیفیت آب، سلامت ماهی، میزان خوراک مصرفی و اثرات زیست‌محیطی، به‌صورت پراکنده و توسط نهادهای مختلف انجام می‌شود که نه تنها موجب دوباره‌کاری و اتلاف منابع می‌شود، بلکه امکان تحلیل جامع و تصمیم‌گیری مبتنی بر داده را نیز از بین می‌برد. فقدان سامانه ملی پایش دریایی که بتواند داده‌های محیطی، تولیدی و نظارتی را به‌صورت برخط و قابل دسترسی برای همه نهادهای ارائه دهد، مانع از تحقق حکمرانی شفاف و پاسخگو در این حوزه شده است. این وضعیت، در بلندمدت می‌تواند به کاهش اعتماد عمومی، افزایش ریسک‌های زیست‌محیطی و تضعیف سرمایه‌گذاری منجر شود.

«سراسرآمد»بررسی کرد؛

چالش‌های حقوقی در توسعه پرورش ماهی در قفس

خلأهای قانون در تخصیص پهنه‌های دریایی، مجوزها و نظارت زیست‌محیطی چیست؟

فضایی در تخصیص منابع دریایی دارند. در بسیاری از موارد، تخصیص پهنه‌های دریایی به بهره‌برداران بدون اطلاع‌رسانی عمومی، بدون مشارکت جوامع محلی و بدون ارزیابی‌های اجتماعی انجام می‌شود که زمینه‌ساز نارضایتی، تعارضات محلی و احساس بی‌عدالتی در بهره‌برداری از منابع مشترک است. نبود سامانه‌های شفاف اطلاعاتی، فقدان گزارش‌های عمومی از وضعیت پروژه‌ها و نبود سازوکارهای پاسخگویی نهادی، موجب شده است که فرایند حکمرانی دریایی در ایران از منظر اجتماعی نیز با بحران مشروعیت مواجه شود. اصلاح این وضعیت، مستلزم بازنگری در قوانین، طراحی سازوکارهای مشارکتی و ایجاد نهادهای مستقل نظارتی است تا بتوان مسیر توسعه پایدار، سرمایه‌گذاری مسئولانه و عدالت فضایی را در حوزه پرورش ماهی در قفس هموار ساخت.

پیشنهاد اصلاحات قانونی:از تدوین قانون جامع دریایی تا نظام مجوزدهی شفاف

برای تحقق توسعه پایدار در حوزه پرورش ماهی در قفس، پیشنهاد می‌شود چارچوبی نوین برای حکمرانی دریایی ایران طراحی شود که مبتنی بر مدل حکمرانی چندسطحی و مشارکتی باشد. در این مدل، نهادهای دولتی نظیر سازمان شیلات، محیط‌زیست، بنادر و دریانوردی، در کنار بخش خصوصی و جوامع محلی، در فرایند تصمیم‌گیری، تخصیص منابع، نظارت و ارزیابی مشارکت فعال داشته باشند. تجربه کشورهای پیشرو نشان می‌دهد که حکمرانی مؤثر در حوزه منابع دریایی زمانی محقق می‌شود که ذی‌نفعان مختلف در سطوح ملی، منطقه‌ای و محلی، در قالب ساختارهای مشورتی و اجرایی، نقش آفرینی کنند. این مشارکت، نه تنها موجب افزایش مشروعیت نهادی و اعتماد عمومی می‌شود، بلکه زمینه‌ساز هم‌افزایی دانش بومی، تخصص فنی و ظرفیت اجرایی در مدیریت پایدار منابع دریایی خواهد بود.

در کنار طراحی ساختار مشارکتی، اصلاحات قانونی بنیادین نیز ضروری است. نخستین گام، تدوین قانون جامع دریایی است که بتواند بهره‌برداری اقتصادی، حفاظت زیست‌محیطی، حقوق بهره‌برداران و سازوکارهای نظارتی را در قالب یک نظام منسجم تعریف کند. این قانون باید بر اصول شفافیت، پاسخگویی، ارزیابی زیست‌محیطی اجباری و عدالت فضایی در تخصیص پهنه‌های دریایی تأکید داشته باشد. همچنین ایجاد نظام مجوزدهی شفاف،

سازمان خواربار و کشاورزی ملل متحد نیز در اسناد راهبردی خود، از جمله «دستورالعمل‌های فنی برای توسعه پایدار آبی‌پروری دریایی»، بر ضرورت طراحی چارچوب‌های حقوقی منسجم بررای تخصیص منابع دریایی و نظارت زیست‌محیطی تأکید کرده است. این دستورالعمل‌ها شامل اصولی چون ارزیابی ظرفیت زیست‌محیطی پیش از تخصیص پهنه، تعیین شاخص‌های عملکردی برای بهره‌برداران و ایجاد سازوکارهای نظارت مشارکتی و بین‌نهادی هستند. FAO همچنین بر اهمیت تدوین قوانین ملسی مبتنی بر اصول بین‌المللی، آموزش بهره‌برداران و استفاده از فناوری‌های پایش هوشمند تأکید دارد. این چارچوب‌ها، به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه، به‌عنوان الگوی اصلاح ساختارهای حقوقی و نهادی در حوزه آبی‌پروری دریایی معرفی شده‌اند.

در مقایسه با این الگوها، ساختار حقوقی ایران در زمینه پرورش ماهی در قفس با ضعف‌های بنیادین مواجه است. نبود قانون جامع دریایی، فقدان نظام یکپارچه مجوزدهی و عدم الزام به ارزیابی‌های زیست‌محیطی پیش‌نیاز، موجب شده است که تخصیص پهنه‌های دریایی و نظارت بر فعالیت‌ها به‌صورت موردی، غیرشفاف و گاه متناقض انجام شود. بااین حال، فرصت‌های اصلاح قابل‌توجهی وجود دارد؛ از جمله تدوین قانون جامع حکمرانی دریایی با الهام از مدل اتحادیه اروپا، ایجاد سامانه ملی پایش دریایی و طراحی سازوکارهای مشارکت عمومی در تصمیم‌گیری‌های شیلاتی. الزامات تطبیق با استانداردهای FAO و اتحادیه اروپا، نه تنها در راستای حفاظت از اکوسیستم‌های دریایی ایران ضروری‌اند، بلکه در جذب سرمایه‌گذاری، ارتقای بهره‌وری و افزایش اعتماد عمومی نیز نقش کلیدی ایفا می‌کنند.

خلأهای حقوقی و پیامدهای آن بر توسعه پایدار و سرمایه‌گذاری

در ساختار حقوقی فعلی ایران، نبود ضمانت‌های اجرایی مؤثر برای حفاظت از اکوسیستم‌های دریایی، یکی از مهم‌ترین خلأهایی است که توسعه پایدار پرورش ماهی در قفس را با چالش‌های جدی مواجه کرده است. قوانین موجود، نظیر «قانون حفاظت از محیط‌زیست» و آیین‌نامه‌های مرتبط با بهره‌برداری از منابع آبی، اگرچه اصول کلی حفاظت را بیان می‌کنند، اما فاقد سازوکارهای الزام‌آور، شاخص‌های عملکردی قابل‌سنجش و نظام

پایش مستمر هستند. در نتیجه، فعالیت‌های پرورش ماهی در قفس در برخی مناطق بدون ارزیابی دقیق ظرفیت زیست‌محیطی و بدون نظارت مؤثر انجام می‌شود که می‌تواند منجر به تخریب زیستگاه‌های حساس، آلودگی آب‌های ساحلی و کاهش تنوع‌زیستی شود. این وضعیت، نه تنها تهدیدی برای پایداری اکولوژیک است، بلکه اعتبار سیاست‌های توسعه شیلاتی را نیز تضعیف می‌کند.

از منظر سرمایه‌گذاری، خلأهای حقوقی موجود مانعی جدی در مسیر جذب سرمایه‌گذار داخلی و خارجی محسوب می‌شوند. نبود قانون جامع دریایی، فقدان شفافیت در فرایند صدور مجوز و تضادهای نهادی میان سازمان‌های مسئول، موجب افزایش ریسک حقوقی و اداری برای سرمایه‌گذاران شده است. در غیاب یک چارچوب حقوقی مشخص، سرمایه‌گذاران با عدم قطعیت در تخصیص پهنه، تغییرات ناگهانی در مقررات و نبود تضمین‌های قانونی برای حفاظت از سرمایه مواجه‌اند. این شرایط، به‌ویژه در مقایسه با کشورهایی که دارای نظام‌های حقوقی شفاف و قابل‌پیش‌بینی هستند، موجب کاهش رقابت‌پذیری ایران در بازار جهانی آبی‌پروری و از دست رفتن فرصت‌های توسعه اقتصادی در مناطق ساحلی شده است. افزون بر این، ضعف‌های حقوقی موجود تأثیر مستقیمی بر اعتماد عمومی، شفافیت نهادی و عدالت

برخط و قابل‌پیگیری، با استفاده از سامانه‌های دیجیتال، می‌تواند فرایندهای اداری را تسهیل کرده و ریسک‌های حقوقی و اداری برای سرمایه‌گذاران را کاهش دهد. در این راستا، بازنگری در آیین‌نامه‌های اجرایی موجود، حذف تداخل‌های نهادی و طراحی سازوکار حل اختلاف میان نهادهای مسئول، از الزامات اصلاح ساختار حقوقی محسوب می‌شود.

نقش فناوری، داده‌محوری و ارزیابی زیست‌محیطی در حکمرانی نوین دریایی، حیاتی و غیرقابل‌چشم‌پوشی است. ایجاد سامانه ملی پایش دریایی که بتواند داده‌های محیطی، تولیدی و نظارتی را به‌صورت برخط و قابل دسترسی برای همه نهاده‌ا و بهره‌برداران ارائه دهد، زمینه‌ساز تصمیم‌گیری مبتنی بر شواهد خواهد بود. استفاده از فناوری‌های نوین مانند حسگرهای زیرآبی، پهپادهای دریایی، هوش مصنوعی در تحلیل داده‌ها و سامانه‌های GIS برای پهنه‌بندی، می‌تواند کیفیت نظارت و ارزیابی را به‌طور چشمگیری ارتقا دهد. همچنین الزام به انجام ارزیابی‌های زیست‌محیطی پیش از تخصیص پهنه و پایش مستمر در طول دوره بهره‌برداری، باید به‌عنوان بخش جدایی‌ناپذیر از حکمرانی دریایی در ایران نهادینه شده تا مسیر توسعه پایدار، مسئولانه و مبتنی بر عدالت در حوزه پرورش ماهی در قفس هموار شود.